

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

Editor: Pavol Odaloš

Zborník materiálov

zo 6. medzinárodnej vedeckej
konferencie o komunikácii
Kontinuitné a diskontinuitné
otázky jazykovej komunikácie

2007

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

Zborník materiálov

**zo 6. medzinárodnej vedeckej konferencie o komunikácii
Kontinuitné a diskontinuitné otázky jazykovej komunikácie**

Banská Bystrica, 13. – 15. septembra 2006

Editor: prof. PaedDr. Pavol Odaloš, CSc.

Banská Bystrica 2007

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

Pedagogická fakulta

Fakulta humanitných vied

Zborník materiálov

zo 6. medzinárodnej vedeckej konferencie o komunikácii

Banská Bystrica, 13. – 15. 9. 2006

Recenzent: Prof. PhDr. Ján Sabol, DrSc.

Banská Bystrica 2007

Problematika apelatív a proprií odlišných onymických sústav z hľadiska komunikácie

Jaromír Krško

Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica

Abstrakt: Autor sa v príspevku zaoberá problematikou nepochopení v komunikácii, ktoré môžu byť vyvolané zamieňaním vlastných mien za apelatíva (napr. Medveď – priezvisko > medveď – zvierka), prípadne tým, že percipient nedokáže zaradiť proprium do správnej onymickej sústavy (Nitra – rieka, mesto, hotel...). Niektoré mikroštruktúrne vzťahy (onymickú homonymiu a onymickú antonymiu) spôsobujúce komunikačné napätia dokladá na príkladoch z hydronymie povodia Hrona a zo slovenskej toponymie a antroponymie.

Keľúčové slová: vlastné meno, toponymia, mikroštruktúrne vzťahy, komunikácia, apelatívum, proprium, onymické sústavy.

Už pri koncipovaní základných poznámok a príkladov k tomuto príspevku, nastal problém, ktorý vyplynul z odlišnosti písomnej formy príspevku a jeho ústneho podania. V písanej podobe nám podľa pravidiel slovenského pravopisu totiž vlastné meno signalizuje veľké začiatkové písmeno. V ústnej komunikácii tento signál neexistuje, preto dochádza ku komunikačným šumom, prípadne až k nepochopeniu informácie. Jediným riešením tohto komunikačného napätia je spriežračnenie kontextu doplnkovými otázkami komunikantov, prípadne rozšírenie kontextu o logickú informačnú zložku. Cieľom príspevku bude poukázať na komunikačné problémy, ktoré vznikajú pri paralelnej existencii apelatíva a propria vo výpovedi, prípadne používaním proprií rovnakej formy, ale odlišných onymických sústav.

Vzťah medzi apelatívom a propriom bol a bude predmetom mnohých vedeckých štúdií, lingvistických kongresov. Doteraz sa nedospelo k jednoznačnému stanovisku, v zásade však platia tézy o vzájomnom prepojení apelatívnej a propriálnej časti slovnej zásoby každého jazyka, pretože mnoho proprií vzniká propriálizáciou z apelatív. Forma vzniknutého propria sa prispôbuje fonologickým a gramatickým zákonitostiam jazyka. V lexike však existuje aj opačný proces – niektoré propriá prechádzajú procesom depropriálizácie a stávajú sa z nich apelatíva, čím obohacujú slovnú zásobu jazyka. V spoločenskej komunikácii sa preto obidve zložky jazyka – apelatívna i propriálna, neustále prelínajú a podliehajú dynamickým vzťahom. V. Blanár zdôrazňuje, že používanie vlastných mien v jazykovej komunikácii má svoje špecifické črty – „keď je reč o vlastnom mene v jazykovej komunikácii, pohybujeme sa na rovine komunikačných (onymických) znakov, a nie na rovine ideálnych objektov poznania, ktorými sú prvky onymickej sústavy (obsahový, motivačný a slovotvorný model). V jazykovej komunikácii má používanie onymických znakov svoje zákonitosti a obmedzenia, ktoré vyplývajú z ich onymickej platnosti, zo zaradenia do príslušnej mennej sústavy, z kontextu a situácie.“ (Blanár, 1996, s. 156).

Prvý vzťah narúšajúci verbálnu komunikáciu je paralelná existencia apelatíva a propria. Už na začiatku príspevku sme naznačili, že zložitejšou a náročnejšou na celkové vnímanie komunikačného kontextu je ústna komunikácia, pretože (na rozdiel od písanej komunikácie) tu nemáme vizuálny signál existencie propria. Napätie medzi apelatívom a propriom nastáva najmä pri používaní priezviska, ktoré je totožné napríklad s apelatívom pomenúvajúcim zvieratá – *medveď*, *srnka*, *jeleň* a pod. a s apelatívom označujúcim dnes bežne existujúce povolanie – *kováč*, *mlynár*... Kontextovo priezračnejšie sú apelatíva označujúce povolania, ktoré sa stali archaizmami – *šlosiar* (zámočník), *šuster* (obuvník), prípadne historizmami – *opicháč*, *postriháč olejník*, *zábojník*, *uhliar* (pozri k tomu Majtán, 2005 (b)). Archaizmy sa v súčasnom jazyku nahradili novými tvarmi, historizmy sa dostali na okraj slovnej zásoby, pretože stratili denotát, ktorý pôvodne označovali. Tieto apelatíva sa desémantizujú a prechádzajú do pasívnej vrstvy slovnej zásoby. Proprium (v našom prípade priezvisko) motivované týmto druhom apelatíva je podľa V. N. Toporova (v porovnaní

s ostatnými propriami) čistejšie, úplnejšie (Blanár, 1996, s. 27), pretože takéto proprium stráca pôvodnú motiváciu (presnejšie – pôvodný motivant je desémantizovaný a nefunguje v aktívnej slovnej zásobe). Strata motivačného príznaku však neovplyvňuje fungovanie propria, pretože ani motivácia vo fáze začlenenia propria do príslušného onymického podsystému nezohráva žiadnu úlohu. Vlastné meno vstupuje do prehovoru ako hotový útvar, ako znak označujúci presnú jednotlivinu, ktorú lokalizuje, diferencuje a charakterizuje z množiny ostatných objektov. Preto môže byť proprium sémanticky prázdne, resp. nepotrebujeme poznať jeho sémantickú hodnotu (tak aj Šrámek, 1999, s. 11).

Kontaminácia apelatíva a propria nastáva aj pri neznalosti informácii obsiahnutých v prehovore (kontexte). Zo sémantického hľadiska môžeme hovoriť, že komunikant neovláda dôležité kontextové noémy ako súčasť sémantiky danej informácie. Ivan Krasko napísal 31. 7. 1936 báseň, ktorú venoval Rudovi Brtáňovi pri príležitosti jeho svadby. Báseň nazval *Ruže a Rudkovi Brtáňovým k 1. VIII. 1936* (pozri Súborné dielo Ivana Krasku, 1966, s. 142). Názov evokuje, akoby Ivan Krasko posielal Rudovi Brtáňovi kyticu ruží v jeho svadobný deň. Dochádza tu totiž k napätiu medzi apelatívom *ruža* a D. sg. *Ruže* v nadpise (správne by malo byť *Ruži*, pretože ide o mätko zakončené feminínum) a N. sg. *Ruža* v prvom verši (*Dnes i potom, milá Ruža*). Zdanlivú nelogickosť nadpisu básne čiastočne spriezačňuje posesívny genitív rodinného mena Brtáň (*Brtáňovým*). Ale bežnému čitateľovi poézie nemusí byť známa korešpondencia a osobný kontakt medzi literárnym vedcom Rudom Brtáňom a Ivanom Kraskom. Menej známe, alebo takmer neznáme, je meno Brtáňovej manželky.

Napätie medzi apelatívom a propriom sa využíva aj ako jazyková hra pri motivácii prezývok, najmä ak ide o motiváciu zvieratami – ich fyzickou podobnosťou, charakteristickými vlastnosťami a pod. Tento princíp využil Elo Šándor v románe *Sváko Ragan z Brezovej*, podľa ktorého bol nakrútený televízny film. V tretej časti išlo o kontextový humor založený na zámene apelatíva *moriak* (v nárečí *morák*) a prezývky *Morák* Jána Macáka, ktorá bola motivovaná jeho veľkým podbradkom. Vtip bol rozvíjaný postupne v troch obrazoch – v druhej časti filmu spomínal sváko Ragan uhorskú mangalicu, ktorá bude mať „*takí podbradek jako Morák*“, v jednom z obrazov tretej časti filmu písal list sudcovi Slávikovi a za vybavenie kauzy na súde mu sľúbil „*moriaka*“:

Ragan: „Slávik to vibavel za mna sám. Sľúbil som mu za unuváciu Moráka.“¹⁹⁷ (Favou rukou naznačil veľký podbradok).

Raganová: „Z toho ništ nebude. Šak vieš, že sú samá kost a koža.“

Ragan: „Neboj sa, nepošlem mu z našich. Mám vyhladnutého moráka z iného dvora. Včil mi daj papier a pero.“

Dokončenie vtipu je v treťom obraze, keď Raganov list donesie sudcovi Slávikovi Jano Macák:

Slávik: „Dalej!“

Macák: „Úctiví den, pán doktor.“

Slávik: „Vitajte u nás, pán Macák. Čože nám nesiete pekného? Právni prípat?“

Macák: „Ale ništ takého, pán doktor. Idem okolo, prišiel som vás pozdravit a doniesel som písmo z brezovského obecného úradu.“

Slávik: (otvorí list a nahlas číta). „Á, vážený pán doktor. Posielam vám za vašu unuváciu sľúbeného moráka. V zdraví ho užite a dajte pozor, abi vám neostal fežať v bruchu. Ešte raz vás pozdravujem. Samuel Ragan, prisažní s manželkú a dietkami na Brezovej.“

Slávik: „Há?“ (obzerá sa dookola). „Ná a kdeže je ten morák?“

Macák: „Na, nigde.“

Slávik: „Ako to, že nigde? Veď mi sľuboval poslať moriaka takého, že ho budú vraj musieť na voze odvieť.“

¹⁹⁷ Nárečové dialógy sú písané zjednodušenou fonetickou transkripciou, pretože sme chceli zachovať nárečovú podobu prehovorov.

Macák: „Ej, sto vozových centov žeravich mu do duše vpálelo. Šak on, viselec, mi nijakého moráka nedal. Len to písmo, čo mi doniesel obecni sluha. A gdovie, či bi som ho aj bol doniesel, kebich vedel, čo tam napísal. Vatrál jeden.“

Slávik: „Tomu ňerozumiem. Ved' tu jasne píše, že posielala moráka.“

Macák: „Šak to je to. Tisíc striel mu ešte raz do duše vpálelo. To mna tak, prosím, na Brezovej volajú, že Morák.“

Komunikačné nedorozumenia vyplývajúce z kríženia apelatíva a propria (prezývky alebo priezviska vyššie spomínaného typu) sa kontextovo sprievraňujú používaním krstného mena. Dvojmenná sústava je vo verbálnej komunikácii podobným signálom propriálneho kontextu ako v písomnej komunikácii veľké písmeno pri propriách. Relevantnú funkciu uvedomovania si propriálneho kontextu z dvojice krstné meno – priezvisko v tejto komunikačnej situácii má však krstné meno.

Kontaminácia apelatíva a propria v prehovore je o to zložitejšia, že dochádza ku kríženiu apelatívnych a propriálnych mikroštruktúrnych vzťahov. Apelatívne mikroštruktúrne vzťahy sú vyvolané napätím medzi obsahom a formou lexémy. Spomedzi apelatívnych mikroštruktúrnych vzťahov – synonymia, polysémia, homonymia, antonymia nás zaujímajú len tri posledné vzťahy, pretože synonymia znamená využitie odlišných lexém na označenie tohože denotátu, čo sa v onymii prejavuje totožným javom. Polysémiu, homonymiu v apelatívnej oblasti vytvára nielen vzťah designátu a designátora, ale aj ďalšie prvky – ostatné designátory v rovine jazyka a reči, konotácie spojené s designátorom, pragmatický vzťah komunikantov a samotná komunikačná situácia. Propriá majú v porovnaní s apelatívami odlišné postavenie, pretože pri niektorých vlastných menách nie je napríklad prirodzený rod zviazaný s apelatívom (manželka *Jána Kohúta* bude *Anna Kohútová* a nie *Anna Sliepka*), pri tvorbe proprií sa uplatňujú slovotvorné postupy neprípustné pre apelatíva (napr. niektoré slovné spojenia sa proprializujú *Skovajsa*, *Amenmária*, predložkové spojenia sa univerbizujú a rozširujú o predložku: na *panské* > *Napanské* > *Do Napanské...*). Mikroštruktúrne vzťahy proprií sú preto zložitejšie. Onymická antonymia prebieha zložitým procesom, pretože proprium sa musí najprv apelativizovať a následne proprializovať. Tento mikroštruktúrny vzťah je možný len pri sémanticky priezračných propriách. V. Blanár zdôrazňuje, že v týchto prípadoch „do paradigmatického vzťahu vstupujú „názvy s etymologicky antonymickými lexémami“ vzhľadom na vzájomnú polohu alebo rozsah pomenovaných predmetov...“ (Blanár, 1996, s. 141) a ako príklad uvádza iný druh antonymie u antroponým: „*Mária Kohútová*, rod. *Jakubcová* (Horná Strehová) – *Sliepočka* – *Justín Andel* (Radoľa) – *Čertík*.“ (Blanár, 1996, s. 141). Tieto príklady dokazujú, že antonymia spomedzi všetkých mikroštruktúrnych vzťahov uplatňujúcich sa vo vlastných menách nevzniká cez proprium, ale len cez apelatívum. Expresivita sa najviac uplatňuje práve pri antroponymách – vzniká tak nové proprium, ktoré má opačnú (apelatívnu) hodnotu. Komunikačná kontaminácia apelatíva a propria (napr. prezývky) je minimálna, pretože komunikanti spravidla vedia, že ide o osobu, ktorá má danú prezývku a zároveň chápu jej motiváciu.

Propriálny kontext (využitie modelu propriu : proprium – pozri k tomu Blanár, 1996, s. 156) sa využíva v oficiálnej i neoficiálnej komunikácii. Podmieňujúci vzťah medzi propriami sa prejavuje pri tvorbe niektorých nových vlastných mien odlišných onymických sústav. Tento prechod propria z jednej onymickej sústavy do druhej sa nazýva transonymizácia. R. Šrámek zdôrazňuje, že „jde však o zvláštni vztah v tom smyslu, že hybným momentem užití jednoho druhu propria při vzniku propria jiného není sémový prvek apelativní, ale propriální povahy: oikonymum *Ostrava* → hotel, horská chata, rychlík, letadlo, loď *Ostrava* = transonymizace nespočívá na spojitosti s apelativním sémem etymonu *ostr-*, *ostrý*, ale motivicky buduje na propriálních sémoch ‚význačný, velký, známý apod.‘, které

obsahuje urbonymum *Ostrava*“ (Šrámek, 1999, s. 56). A. V. Superanskaja (1973) charakterizuje propriá rozličných onymických sústav (polí) ako homonymné. V. Blanár (1996, s. 140) za homonymné považuje tieto skupiny vlastných mien: „a) rovnozvučné mená označujúce denotáty z rozličných onymických sústav tohože národného jazyka: *Nitra* – 1. rieka, 2. mesto; b) úradná, prípadne hypokoristická podoba rodného mena používaná v danej sústave aj ako priezvisko; c) rovnozvučné mená označujúce denotáty z jednej onymickej sústavy príslušného národného jazyka, napr. *Milka* – 1. hypokoristikum k *Emília*, 2. hypokoristikum k *Ludmila*, 3. úradné meno prevzaté z južnoslovanských jazykov.“¹⁹⁸

Existencia onymickej homonymie môže tak isto narušiť komunikáciu, pretože komunikanti nemusia presne rozlíšiť onymickú rovinu do ktorej dané proprium patrí. Doklady na onymickú homonymiu sme získali terénnym výskumom hydronymie povodia Hrona. Tento onymický mikroštruktúrny vzťah vytvárajú transonymizované hydronymá, ktoré boli motivované terénnymi názvami, prípadne ojkonymami (k tomu bližšie Krško, 2006). Primárnym motivantom v takomto hydronyme je toponymum. Transonymizácia spôsobí, že obidve formy vlastných mien (toponymum i hydronymum) majú rovnakú formu, pričom hydronymum môže byť:

a) úplne totožné s formou motivujúceho terénneho názvu (ďalej TN) (vrátane apelatívnych členov poukazujúcich na iné onymické sústavy – najmä na oronymiu): *Balkova dolina*, *Berian dolina*, *Fajtov salaš*, *Hatiarova dolina*, *Jánov grúň*, *Kolesárová jama*, *Bohušov laz*, *Saková dolina*, *Valova dolinka*, *Zacharova jama*, *Zvarova jama*, *Žiadova dolina*. Tieto hydronymá sú problematické v komunikácii, pretože žiadna (najmä apelatívna) zložka názvu nepoukazuje na hydronymum. Onymická platnosť sa musí zvýrazniť kontextom;

b) totožné s formou motivujúceho TN s elidovaným apelatívnym členom – ak ide o toponymický objekt „ženského rodu“, eliduje sa apelatívum *lúka*, *hora*, *dolina*..., pri hydronyme ide o elidovanie apelatíva *riečka*, *voda*.... Ak ide o toponymický objekt „mužského rodu“, eliduje sa apelatívum *vrch*, *les*, *salaš*..., hydronymum má elidované apelatívum *potok*, *jarok*... Do tejto skupiny môžeme zaradiť napríklad hydronymá: *Anderlová*, *Bartková*, *Batov*, *Belková*, *Benko*, *Beňová*, *Brozmanová*, *Brôtovo*, *Cegléd*, *Cenovo*, *Danková*, *Demian*, *Krajčovo*, *Oravcová*, *Fajtlová*, *Gašparová*, *Gandelová*, *Gracikovka*, *Hanzeľová*, *Hruškovo*, *Hudecová*, *Janková*, *Jašková*, *Javorčíková*, *Ježová*, *Kopčová*, *Kramľová*, *Kubová*, *Kuklovo*, *Laskomer*, *Lavková*, *Lelekovo*, *Marková*, *Matejová*, *Mazorníkovo*, *Moravčíková*, *Morová*, *Muchová*, *Nádejov*, *Nehovo*, *Nemčoková*, *Obermajerová*, *Pančíková*, *Racvalová*, *Radošovo*, *Šánske*, *Šariancová*, *Širáňová*, *Štefániková*, *Štefánková*, *Ungrovo*, *Vakešová*, *Valachová*, *Valachovo*, *Vavrišová*, *Včeličienová*, *Volchovo*, *Zubáková*, *Župkov*... Patria sem však aj hydronymá motivované univerbizovaným terénnym názvom (ten je prevažne zakončený na formanty *-(ov)ka*, *-ka*, *-uľa*): *Brzáčka* (< TN *Brzáčka* < *TN *Brzáčova* < *TN *Brzáčova* (hora)¹⁹⁹, *Endreska*, *Féretka*, *Frnajska*, *Jerganka*, *Klimentka*, *Krištofka*, *Málička*, *Marcička*, *Pachlovka*, *Slosiarka*, *Kropáčka*, *Šimúnička*, *Varguľa*, *Vojtkuľa*, *Vranička*, *Vajdička*, *Sitárka*;

c) hydronymum má elidovaný apelatívny člen inej onymickej sústavy²⁰⁰: *Ďurečkin* (< TN *Ďurečkin laz*), *Fabová* (< TN *Fabová hoľa*), *Hubáčov* (< TN *Hubáčov štál*), *Hudákov* (< TN *Hudákov vrch*), *Ivankovo* (< TN *Ivankovo sedlo*), *Kulichová* (< TN *Kulichová dolina*), *Kumštová* (< TN *Kumštová dolina*), *Líšková* (< TN *Líšková dolina*), *Matiašov* (< TN *Matiašov štál*), *Mojžišová* (< TN *Mojžišov vrch*), *Molčanov* (< TN *Molčanov grúň*), *Molčanová* (< TN *Molčanov grúň*), *Putikov* (< TN *Putikov vrch*), *Švarcová* (< TN *Švarcová dolina*). Tieto hydronymá väčšinou zachovávajú rodovú príslušnosť k motivujúcemu terénnemu názvu. Výnimku tvorí hydronymum *Mojžišová* a dvojica hydronym *Molčanov*/

¹⁹⁸ Detailnejšie členenie jednotlivých mikroštruktúrnych vzťahov a názory onomastikov na ne pozri – Krško, 2002.

¹⁹⁹ Roku 1876 bolo toto hydronymum zapísané vo forme *Brzáčova*.

²⁰⁰ Práve elidovaním tohto apelatívneho člena vzniká onymická homonymia.

Molčanová, ktoré boli motivované tým istým terénnym názvom. Rodová diferenciacia má v tomto prípade rozlišovaciu funkciu;

d) hydronymá motivované ojkonymami (osadnými názvami – ďalej ON): *Rudlová* (< ON *Rudlová* – dnes časť Banskej Bystrice), *Šalková* (< ON *Šalková*), *Kováčová* (ON *Kováčová*), *Michalová* (< ON *Michalová*). Napätie pri homonymných podobách medzi hydronymom a motivujúcim ojkonymom sa preto v komunikácii spontánne rieši tak, že nová podoba hydronyma je utvorená odlišným topoforantom alebo je hydronymum vyjadrené adjektívom obsahujúcim v sebe motivujúce ojkonymum a apelatívum *potok*: *Kováčová* (potok) / *Kováčová* (osada) > *Kováčovský potok* / *Kováčová*; *Šalková* (potok) / *Šalková* (osada) > *Šalkovský potok* / *Šalková*..., prípadne sa zmení podoba hydronyma sufixálnou deriváciou, pričom sa vyberajú sufixy z množiny (hydro)formantov odlišujúce existujúce ojkonymá od novoutvorených hydronym: *Bystrica* (pôvodne hydronymum) > *Bystrička*, *Blatnica* > *Blatničianka*, *Nitra* > *Nitrica*, *Krupina* > *Krupinica*, *Rabča* > *Rabčianka*...

V antroponymii je onymická homonymia najčastejšie spôsobená tým, že priezvisko je utvorené z pôvodného krstného mena. Dvojčlenná menná sústava je u nás uzákonená od obdobia panovania rakúsko-uhorského cisára Jozefa II., ale ustalovala sa od 15. storočia a dnešnú (dvojmennú) podobu nachádzame v historických listinách z obdobia 17. a 18. storočia (k tomu Majtán, 2005(a), s. 158-159). Niektoré priezviská sa utvorili z krstného mena a vyjadrovali tak dedičnú líniu zakladateľa rodu. Súčasný zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 300/1993 Z. z. z 24. septembra 1993 o mene a priezvisku stanovuje používanie krstného mena a priezviska obyvateľom Slovenskej republiky. Zvyčajne sa ako prvé v poradí používa krstné meno a potom priezvisko. Sú však situácie, keď je poradie opačné (abecedné zoradenie určitej skupiny, formuláre, ktoré predpisujú ako prvé v poradí priezvisko, knižničná bibliografická norma a pod.). Pri priezviskách typu Peter, Ján, Gregor, Gašpar, Bystrík, Benedikt, Dávid, Móric atď. je niekedy problematické určiť, či ide o krstné meno alebo priezvisko. Komunikačné napätia sa rieši tým, že komunikujúci, ktorý vo výpovedi spomína osobu majúcu takéto priezvisko, priamo upozorní na to, že ide napr. o muža s priezviskom Peter a nie o muža krstného menom Peter. Niekedy nastávajú paradoxné situácie, keď rodičia zvolia krstné meno rovnaké ako je priezvisko. O používaní krstného mena potom svedčia deminutívne podoby tohto propria. V tejto skupine priezvisk treba ešte rozlíšiť priezviská totožné s frekventovanými krstnými menami (Peter, Ján), ktoré sa v komunikačnom kontexte vyznačujú vysokou onymickou homonymiou a priezviská utvorené od menej frekventovaných krstných mien (Gregor, Gašpar, Bystrík, Benedikt, Móric), ktoré sa v komunikácii ľahšie identifikujú vo svojej primárnej nominačnej funkcii, teda ako priezviská.

Z predkladaných úvah vyplýva, že aj vlastné mená môžu spôsobovať komunikačné šumy a viesť k nedorozumeniam, ak komunikujúci vníma proprium ako apelatívum alebo nedokáže proprium zaradiť do príslušnej onymickej sústavy. Komunikačné napätie sa dá odstrániť rozšírením kontextu o logickú informačnú zložku, ktorá poukáže na proprium ako proprium, prípadne expedient objasní onymickú sústavu o ktorej vo svojej výpovedi hovorí.

Literatúra:

BLANÁR, V. 1996. *Teória vlastného mena. Status, organizácia a fungovanie v spoločenskej komunikácii*. 1. vyd. Bratislava : VEDA, 1996. 250 s. ISBN 80-224-0490-X

KRŠKO, J. 2002. Mikroštruktúrne vzťahy v onymii. In: *Slovenská reč*, 67, 2002, č. 3, s. 142-152.

KRŠKO, J. 2006. Antroponymá ako motivanty terénnych názvov a hydronym. In: *Acta onomastica*. V tlači.

MAJTÁN, M. 1996. *Z lexiky slovenskej toponymie*. 1. vyd. Bratislava : VEDA, 1996. 191 s. ISBN 80-224-0480-2.

MAJTÁN, M. – POVAŽAJ, M. 1998. *Vyberte si meno pre svoje dieťa*. 1. vyd. Bratislava : ART AREA, spol. s r. o., 1998. 344 s. ISBN 80-88879-48-5.

MAJTÁN, M. 2005(a). O slovenských priezviskách. Ako vznikali slovenské priezviská. In: *Kultúra slova*, 2005, roč. 39, č. 3, s. 158-162.

MAJTÁN, M. 2005(b). O slovenských priezviskách. Priezviská podľa zamestnania (2. časť). In: *Kultúra slova*, 2005, roč. 39, č. 4, s. 232-237.

Súborné dielo Ivana Krasku. Zv. I., Bratislava : Vydavateľstvo SAV, 1966, 512 s. + 32 s. príloh

SUPERENSKAJA, A., V. 1973. *Obščaja teorija imeni sobstvennogo*. Moskva : Nauka, 1973. 364 s.

ŠRÁMEK, R. 1999. *Úvod do obecné onomastiky*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1999. 191 s. ISBN 80-210-2027-X

Abstract: The author of this work deals with misinterpretation in communication which can be caused by substitution of proper nouns and common nouns (e.g. Bear – as a surname > bear – as an animal), or by the fact that a recipient cannot range the noun to the correct onymic system (e.g. Nitra – can be a river, a town, a hotel...). He shows some of those micro structural relations (onymic homonymy and onymic antonymy) which cause this communication tension by using examples from hydronymy of river Hron area and from Slovak toponymy and antroponymy.

Key words: proper nouns, toponymy, micro structural relations, communication, common noun, proper noun, onymic system

Kontakt

Krško, Jaromír, doc. Mgr. PhD.

Fakulta humanitných vied Univerzity Mateja Bela

Tajovského 40, 974 01 Banská Bystrica

krsko@fhv.umb.sk